

باسمه تعالی

کلیبرگ احکام (۸): رد مظالم

جلسه اول

یکی از صدقات واجب که بر عهده برخی از افراد ممکن است واجب شود رد مظالم است؛ لذا نکاتی درباره رد مظالم بیان می شود:

نکته اول: ردّ به معنای بازگرداندن و ادا کردن، مَظالم جمع مَظْلَمَه، به معنای اموال و حقوقی است که از دیگران در اموال انسان یا برعهده او باقی مانده است؛ مانند مالی که از راه غصب یا سرقت به دست آمده است. آیت الله مکارم مظالم را اموال حرامی دانسته اند که نزد فرد است و صاحب آنها را نمی شناسد.

آیت الله سیستانی مظالم را اموالی تعریف کرده اند که فرد به ظلم از دیگران گرفته یا از آنها ضایع کرده است؛ خواه صاحب آن اموال معلوم باشد یا نه.

بنابراین رد مظالم در جایی واجب می شود که انسان به کسی بدهی مالی داشته باشد و طلبکارش را نمی شناسد یا اگر می شناسد دسترسی به او امکان ندارد و اگر فوت کرده است به وارثین او هم دسترسی ندارد.

(آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۳، ص ۵۶۱، پرسش و پاسخ؛ رد مظالم، وب گاه دفتر آیت الله سیستانی، تاریخ دسترسی: ۷ اسفند ۱۳۹۵ ش)

خداوند متعال توفیق شناخت وظیفه و انجام وظیفه به همه ما عنایت فرماید به برکت صلوات بر محمد و آل محمد علیهم السلام.

رد مظالم، جلسه دوم

عرض کردیم یکی از صدقاتی که بر عهده برخی از افراد ممکن است واجب شود رد مظالم است و روشن شد منظور برگرداندن حقوق الناس قطعی یا احتمالی است که انسان، صاحب آن را دقیقاً

نمی شناسد یا اگر می شناسد امکان رساندن مال به او وجود ندارد و حتی به وارثان شرعی او نیز دسترسی ندارد.

نکته دوم: توبه و رد مظالم

بر طبق روایات، توبه آن گاه پذیرفته می شود که توبه کننده، خود را از «مظالم عبادالله» خارج نماید. شخصی می گوید: خدمت امام باقر علیه السلام رسیده و عرض کردم: «إِنِّي لَمْ أَزَلْ وَإِلْيَا مُنْذُ زَمَنِ الْحَجَّاجِ إِلَى يَوْمِي هَذَا فَهَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟» حضرت سکوت کرده و پاسخ ندادند. وقتی من سؤال خود را تکرار کردم، حضرت فرمودند: «لَا، حَتَّى تُؤَدِّيَ إِلَى كُلِّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ.» (وسائل الشیعه، ج ۱۶، صفحه ۵۲)

نکته سوم: اجازه صرف رد مظالم

آیا خود شخص می تواند رد مظالم را پرداخت کند و یا باید به مرجع تقلید تحویل داده شود؟

از آیت الله سیستانی سؤال کردند برای پرداخت رد مظالم اجازه مجتهد لازم است؟

پاسخ دادند: بله به احتیاط واجب.

بنابه نقل موثق از دفتر مقام معظم رهبری: برای رد مظالم اجازه از حاکم شرع لازم نیست و مقلدین ایشان می توانند این مبالغ را به فقیری مطمئن پردازند.

آیت الله مکارم: ما اجازه می دهیم تا یکصد هزار تومان را خودشان به نیازمندی که می شناسند بدهند و مبالغ بالاتر را باید تحویل دفتر مرجع خود دهند.

(پایگاه اطلاع رسانی دفتر آیت الله سیستانی و دفتر آیت الله مکارم)

رد مظالم، جلسه سوم

نکته چهارم: کافی نبودن کنار گذاشتن

یکی از نکاتی که پیرامون هر صدقه و از جمله رد مظالم، توجه به آن حائز اهمیت است، صدقه آن گاه صدقه تلقی می گردد که به دست فقیر یا وکیل وی برسد. بر این اساس، کنار گذاشتن مال

به عنوان رد مظالم، رد مظالم محسوب نمی‌گردد و تا وقتی به دست خود فقیر یا وکیل خاص یا عام او (مجتهد جامع الشرایط) نرسیده، ذمه شخص، مشغول است.

نکته پنجم: قصد قربت

از امام کاظم علیه السلام روایت شده است: «لَا صَدَقَةٌ إِلَّا مَا أُرِيدَ بِهِ وَجْهُ اللَّهِ وَ ثَوَابُهُ». فقط آنچه به نیت رضا و ثواب الهی پرداخت شده صدقه است؛ بنابراین، شرط صحت هر صدقه و از جمله «رد مظالم»، «قصد تقرب الی الله» می‌باشد در غیر این صورت، صدقه محقق نخواهد گردید.

(الکافی، ج ۷، ص ۴۴۳)

نکته ششم: مصرف رد مظالم

مصرف «رد مظالم» منحصر است به «فقرای شیعه»؛ بنابراین، صرف آن در امور خیریه مانند پل سازی و مسجد و نظایر این‌ها جایز نیست. (جامع الاحکام آیت الله صافی، ج ۱، ص ۱۶۱)

نکته هفتم: قائم مقام شدن ورثه

رد مظالم در جایی متصور است که صاحب اصلی یا ورثه او شناخته نمی‌شوند یا دسترسی به آنان ممکن نیست. بر این اساس، اگر مالک اصلی از دنیا رفته، ولی ورثه او زنده و دسترسی به آنان ممکن می‌باشد، لازم است آن مال را به ورثه پرداخت کند و نوبت به رد مظالم نمی‌رسد.